sieć organizacji społecznych dla edukacji

Razem wiemy więcej o świecie. Jak praca metodą klasowej układanki ułatwia zrozumienie globalnych współzależności

Autorki: Elżbieta Olczak, Marta Gontarska

Korzyści

Uczennice i uczniowie:

- stają się ekspertami i ekspertkami w konkretnym obszarze tematycznym, co buduje ich poczucie sprawstwa i pewność siebie;
- uczą się brać odpowiedzialność za proces uczenia się swoich rówieśników i rówieśniczek (współzależność pozytywna);
- ćwiczą umiejętność selekcji, syntezy i jasnego przekazywania skomplikowanych informacji;
- dostrzegają, że rozwiązanie globalnych wyzwań wymaga łączenia różnych perspektyw i współpracy wielu osób.

Nauczyciel_ka:

- zmienia rolę z jedynego źródła wiedzy na facylitatora i obserwatora procesu grupowego;
- zyskuje skuteczne narzędzie do pracy z obszernymi i wielowątkowymi materiałami źródłowymi w krótkim czasie;
- może w sposób angażujący realizować tematy trudne i kontrowersyjne (migracje, nierówności), unikając wykładu ex cathedra.

Tagi

edukacja globalna, empatia, globalne współzależności

sieć organizacji społecznych dla edukacji

Podstawowe informacje

- **Dla kogo/wiek uczniów:** 14–16 lat oraz 17–19 lat (szkoły ponadpodstawowe).
- **Przedmiot:** Geografia, Wiedza o społeczeństwie, Edukacja obywatelska, Historia, Godzina wychowawcza.
- **Czas:** 75–90 minut
- **Materiały/pomoce:** Wydrukowane teksty źródłowe/karty pracy z wybranego scenariusza projektu „Czas na edukację globalną" (podzielone na sekcje dla grup eksperckich), papier, flamastry/ długopisy.
- **Budżet:** Bezkosztowe/Tanie – jedynie koszt wydruku materiałów

Krok po kroku

Metoda klasy układanki polega na podziale materiału na fragmenty, które uczennice i uczniowie opanowują w małych grupach, by następnie uczyć siebie nawzajem.

Krok 1. Utworzenie grup podstawowych
Podziel klasę na 4- lub 5-osobowe zespoły (tzw. grupy domowe). Każda osoba z grupy otrzymuje inny numer (od 1 do 4/5) lub kolor, który odpowiada konkretnemu obszarowi tematycznemu z wybranego scenariusza (np. w temacie migracji: przyczyny, szlaki, wyzwania w krajach przyjmujących, perspektywa migrantów).

Krok 2. Praca w grupach eksperckich
Poproś uczennice i uczniów o zmianę miejsc i połączenie się w grupy o tych samych numerach/kolorach. Teraz wszyscy „Numer 1" tworzą jedną grupę ekspercką. Ich zadaniem jest dokładne przeanalizowanie otrzymanego materiału (np. fragmentu scenariusza o zmianach klimatu), przedyskutowanie go i ustalenie, jak najlepiej przekazać tę wiedzę pozostałym osobom w grupie podstawowej.

Krok 3. Powrót do grup podstawowych i przekazanie tych informacji pozostałym osobom w grupie.
Uczennice i uczniowie wracają do swoich pierwotnych składów. Każda osoba ekspercka ma wyznaczony czas (np. 5 minut) na przedstawienie swojej części materiału. Pozostałe osoby z grupy robią notatki i zadają pytania. Ważne: nikt poza

ekspertką czy ekspertem nie czytał wcześniej jego fragmentu tekstu – grupa ma do osoby zaufanie i czerpie z jej wiedzy.

Krok 4. Synteza i weryfikacja wiedzy
Aby sprawdzić, czy wszyscy zrozumieli całość zagadnienia (np. mechanizm globalnych nierówności), zaproponuj wspólne zadanie podsumowujące dla całej grupy domowej (np. stworzenie mapy myśli łączącej wszystkie perspektywy), przeprowadź krótki quiz czy dyskusję.

Krok 5. Refleksja globalna
Zakończ zajęcia pytaniem o to, jak zdobyta wiedza o jednym fragmencie „układanki" (np. równości płci) wpływa na rozumienie całości globalnego wyzwania omawianego podczas zajęć.

Linki

- Scenariusze zajęć Grupy Zagranica (Migracje, Nierówności, Klimat, Równość płci): https://www.globaleducationtime.eu/polska/tlus/
- Strona projektu „Czas na edukację globalną" (Global Education Time): https://www.globaleducationtime.eu/polska/

Autorki

Elżbieta Olczak – psycholożka międzykulturowa, trenerka, autorka materiałów edukacyjnych. Zajmuje się prowadzeniem szkoleń, tworzeniem publikacji oraz koordynacją projektów z zakresu edukacji globalnej, antydyskryminacyjnej oraz wrażliwości na różnorodność. Związana z kilkoma organizacjami pozarządowymi, przede wszystkim z Grupą Zagranica, w której od ponad 10 lat odpowiada za działania grupy roboczej ds. edukacji globalnej oraz rzecznictwo w tym obszarze.
Marta Gontarska - edukatorka, rzeczniczka i trenerka edukacji globalnej. Tematyką rozwojową zajmuje się od 2007 roku, w tym w sposób szczególny prawami kobiet w rozwoju oraz krytyczną i postkolonialną edukacją globalną. Jest autorką raportów i analiz z zakresu współpracy rozwojowej oraz edukacji globalnej, a także wielu materiałów edukacyjnych. Jest aktywną członkinią grupy edukacyjnej w Grupie Zagranica – federacji organizacji zajmujących się współpracą rozwojową, wspieraniem demokracji, edukacją globalną i pomocą humanitarną.

sieć organizacji społecznych dla edukacji

Koncepcja serii: Alicja Pacewicz
Realizacja i koordynacja nagrań do mikrostrategii: Kinga Kasperska
Redakcja, korekta, opracowanie edytorskie: Małgorzata Janaszek-Bazanek
Grafika na okładce: Three Dots Agency

Treść publikacji (o ile nie zaznaczono inaczej) jest dostępna na licencji Creative Commons (CC BY-ND 4.0)

Warszawa 2026

Wydawca
SOS dla Edukacji
ul. Smolna 20/6, 00-375 Warszawa
kontakt@sosdlaedukacji.pl
sosdlaedukacji.pl

Publikacja bezpłatna

Opracowanie dobrych praktyk – mikrostrategii było możliwe dzięki wsparciu finansowemu Narodowego Instytutu Wolności w ramach projektu „Obywatelski Think Tank dla edukacji: wspólnie tworzymy przyszłość nauczania".

KOMITET DO SPRAW POŻYTKU PUBLICZNEGO

NIW Narodowy Instytut Wolności

Rządowy Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030 PROO

SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW NARODOWEGO INSTYTUTU WOLNOŚCI – CENTRUM ROZWOJU SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO W RAMACH RZĄDOWEGO PROGRAMU ROZWOJU ORGANIZACJI OBYWATELSKICH NA LATA 2018-2030 PROO